

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Видавничий дім Дмитра Бураго

Наукове видання

«**МОВА І КУЛЬТУРА**»

Випуск 21

Том II (191)

Київ
2018

**СЕРЕДНЬОВІЧНІ ТРАДИЦІЇ СТВОРЕННЯ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У ТВОРАХ
ПРОВІДНИХ АМЕРИКАНСЬКИХ АВТОРІВ-ЧОЛОВІКІВ ХХ СТОРІЧЧЯ (НА
ПРИКЛАДІ ТЕКСТІВ ЕРНЕСТА ХЕМІНГВЕЙЯ
І ФРЕНСІСА СКОТТА ФІЦДЖЕРАЛЬДА)**

У статті досліджуються гендерні стереотипи в американській літературі першої половини ХХ сторіччя, представлені фігурами Ф.С. Фіцджеральда та Е. Хемінгуей, а також специфіка мовленнєвої репрезентації жіночих образів. Доводиться схожість авторської концепції жіночності даних письменників у контексті вимірювання жіночої доброчесності через ставлення до чоловіка та крізь призму чоловічих емоцій, що характерне для традиційної середньовічної філософії. Виокремлено домінуючі жіночі характери: вільна, новітня, холодна, меркантильна, егоїстична (феміна Фіцджеральда); «ідеальна» та «згубна» жінка (Хемінгуей).

Ключові слова: гендерні стереотипи, вербальна репрезентація, філософія жіночності, автобіографічність, феміністичні образи.

Специфіка зображення жінки в контексті гендерної історії завжди визначалась динамікою розвитку суспільства та цивілізації. Нерідко осмислення жіночності ставало в один ряд із протиріччями тіла та душі чи внутрішніми протиріччями самого тіла, і було зумовлене релігійними аспектами. Ідея «створення Богом Єви з ребра Адама» (Бут. 2, 21-22) тривалий час слугувала виправданням нерівного статусу жінки у порівнянні із чоловіком у католицькому суспільстві. Натомість Фома Аквінський відзначав, що Бог створив жінку з середини чоловічого тіла, а не його ніг чи голови, саме з метою їхньої рівності. Культ Діви Марії дещо покращив положення жінки як матері. При цьому у літературі, яка не одне сторіччя належала майже виключно чоловікам, жінка залишається великою німою, попеременно виявляючись «то Євою, то Марією, то грішницею, то покутницею, то жінкою-мегерєю, то куртуазною дамою» [1: 52]. Так у Дж. Чосера, який відіграв значну роль у розмовній англійській літературі в часи домінування латини чи французьких текстів, жінка, не зважаючи на симпатію до неї автора, все ж оцінюється крізь призму її відношення до чоловіка. Таким чином, на перший план виходить гендерна «доброчесність», а саме порядність жінки, що виявляється у її бажанні та вмінні кохати. Тим паче неодноразово у іронічній формі Чосер висміює жіночі вади, які навряд чи можна назвати суто гендерними і цілком можуть характеризувати як жінок, так і чоловіків. Серед них – жадібність, бажання розважатися, схильність брехати: «Some said that women wanted wealth and treasure, // ‘Honour’, said some, some ‘Jolity and pleasure’, // some ‘Gorgeous clothes’ and others ‘Fun in bed’, // ‘To be oft widowed and remarried’, said. // Others again, and some that what most mattered // Was that we should be cosseted and flattered. // That’s very near the truth, it seems to me; // A man can win us best with flattery // <...> Freedom to do exactly as we please, // With no one to reprove our faults and lies» [5: 105].

Текст Чосера написано від першої особи, де автор одягає «маску» жінки, описуючи те, чого «насправді жінки бажать від життя».

Подібне позиціонування феміністичних образів продовжується у англомовній літературі не лише в рамках гендерної історії Середньовіччя. Незважаючи на переосмислення ролі жінки у суспільстві завдяки масивному феміністичному руху та розстановку нових акцентів у міжгендерній політиці ХХ сторіччя, представниці прекрасної половини продовжують оцінюватись крізь призму чоловічих емоцій. Література «втраченого покоління» та «американських мрій» підсвідомо продовжує втілювати патріархальні ідеали.

Творчість Ф.С. Фіцджеральда та Е. Хемінгуея неодноразово ставала предметом літературознавчого аналізу та критичного осмислення. Новітні спеціальні дослідження будуються навколо питань архітекtonіки текстів (В.Л. Махлин, 1985 р.); комунікативно-прагматичного аспекту окремих робіт (Т.В. Дробишева, 2009 р.); еволюції світобачення героїв творів різних періодів (М.Г. Балонова, 2002 р.). Між тим, жіночі образи, які нерідко є провідними у контексті твору, характеризуються здебільшого критичною літературою. Спеціальні дослідження пропонують фрагментарний аналіз, виконаний непрямо чи з позиції другорядних персонажів. Як наслідок, специфіка вербалізації концепту «жінка» залишається майже поза увагою дослідників. Мета роботи – особливості репрезентації гендерної тематики крізь специфіку архітекtonіки жіночих образів у творах Ф.С. Фіцджеральда та Е. Хемінгуея як провідних представників американської літератури першої половини ХХ сторіччя.

Незмінна присутність жінки поряд із головним героєм є характерною ознакою текстів обох вищезгаданих авторів. Таким чином, Ф.С. Фіцджеральда та Е. Хемінгуея об'єднує не лише спільний історико-літературний період, участь у бойових діях, роки дружби, а й загалом схожа філософія жіночності. Феміністичні образи, їхня «доброчинність» у обох випадках, як і у Дж. Чосера, вимірюється ставленням до чоловіка та характеризується через нього. При цьому, якщо жінка С. Фіцджеральда в основному холодна, меркантильна та поверхова, хемінгуеївська феміна ділиться на дві категорії. Для останнього характерні наступні розгрупування: «згубні» жінки, що прагнуть узяти чоловіка під контроль; та «ідеальні» жінки – вродливі, жіночні, самовіддані, покірні, які бажать догодити чоловікові у всьому.

Так, сюжет роману Хемінгуея «Farewell to Arms», що є автобіографічним і зображує часи служби на італійському фронті, де письменника було поранено, будується навколо романтичної зустрічі із медсестрою, яка пізніше стала прототипом головної героїні Кетрін Барклі. Здатність до самопожертви через слідування за нареченим на війну, допомога пораненим після його загибелі є основною рисою характеру створеного образу, що переводить її у розряд «ідеальності». «I'll try and not make trouble for you. I know I've made trouble now. But haven't I always been a good girl?» [6: 68] – говорить Кетрін, коли дізнається про свою вагітність. Питання як «догодити», «не заважати» чоловікові є лейтмотивним і пронизує усі рівні твору. Ідеальна хемінгуеївська жінка є віддзеркаленням чоловіка, перетворюючись на його частину. «You're my religion. You're all I've got»; «There isn't any me. I'm you. Don't make up a separate me» [6: 37] – говорить вона Фредеріку. Вражаючим фактором є те, що коли героїня дізнається, що її коханий у минулому переніс венеричне захворювання, вона висловлює готовність навмисно заразитися, аби розуміти відчуття Фредеріка. Їй не тільки подобається бути закоханою, вона самовтілюється

шляхом кохання. Подібний підхід цілком корелює із думкою, висловленою у XII сторіччі Хильдегардою Бигенською. «Жінка слаба», – писала вона, – Вона бачить у чоловікові того, хто може надати їй сили, подібно тому, як місяць отримує свою силу від сонця. Ось чому вона підкорена чоловікові і повинна бути готовою йому служити» [1].

Схожий образ «ідеальної» жінки вимальовується у іншому романі «For Whom the Bell Tolls». Основне посилання тут: незважаючи на важкі події у особистому житті, втрачу родини, Марія лишається ніжною, наївною, люблячою, невинною та відкритою дівчиною. І знову – вродливою. Ідеальна жінка Хемінгуея завжди приваблива. Зустрівши Роберта, героїня закохується у нього, будучи готовою на все, щоб зробити його щасливим. Стосунки із головним героєм подані як найвище щастя, подих нормального життя за межами війни. Героїню характеризують покірність, молодість, відданість. Знову постає питання «догодити» коханому, стати частиною його самого та бути весь час поруч із ним. Героїня виказує такі бажання, як голити його обличчя, запалювати його цигарки, робити йому каву, чистити його зброю, та навіть застрелити його, якщо це буде необхідно. Характер Марії легко простежується шляхом її вербального портрету: «For thee and for thee always and only for thee. But it is little to bring thee. I would learn to take good care of thee», «I will make thee as good a wife as I can» та «If you don't love me, I'll love you enough for both of us» [7].

Незважаючи на те, що концепція жіночності Ф.С. Фіцджеральда є схожою, його феміністичні образи є дещо іншими. По-перше, жінка Ф.С. Фіцджеральда не є польовою супутницею чоловіка, як у Е. Хемінгуея і не ділить труднощі воєнного часу із ним. Фіцджеральдівська феміна призвана сяяти у суспільстві нової ери, а саме – епохи джазу чи «The Jazz Age», жінок 20-х років XX сторіччя. Його молода жінка вільна, егоїстична, приваблива і хоче розважатися. Значною мірою героїні письменника «списані» з його власної дружини Зельди, яка для нього слугувала втіленням нової філософії. І знову висловлюється середньовічний стереотип жіночих вад – жадібність, безсоромність, прагнення насолоди.

Так, героїня першого роману «This Side of Paradise» Розалінда, попри своє кохання до Еморі, обирає для одруження заможного чоловіка. «Yes, I suppose, some day, I'll marry a ton of it (money – Беяєва Т.М.) – out of sheer boredom» [3: 170], – говорить героїня. Шляхом вербальної репрезентації розкривається образ Розалінди: «Oh – it's Dawson Ryder. He's so reliable, I almost feel that he'd be a – a background, I respect him, and he's a good man and a strong one», «You know I'm old in some ways – in others – well, I'm just a little girl. I like sunshine and pretty things and cheerfulness – and I dread responsibility. I don't want to think about pots and kitchens and brooms. I want to worry whether my legs will get slick and brown when I swim in the summer» [3: 58-59]. У цьому вона вся – холодна, самозакохана, егоїстична.

Близнюком емоційного образу Розалінди є Дейзі – молода, вродлива жінка, популярна серед воєнних офіцерів, у компанії яких опиняється Джей Гетсбі (роман «The Great Gatsby»). Неспроможна відмовитися від розкоші, вона терпить чоловікові зради та зневажливе ставлення. Крізь позицію героїні віддзеркалюється «земна місія жінки», що зумовлена вибором достойної партії, вмінням вигідно себе продати. «I'm glad it's a girl», – говорить вона про дочку, – «And I hope she'll be a fool, that's the best thing a girl can be in this world» [2]. Матеріалізм героїні зображено шляхом вербальної репрезентації даного

образу іншими персонажами: «Her voice is full of money», «Sometimes she and Miss Baker talked at once, unobtrusively and with a bantering inconsequence that was never quite chatter, that was as cool as their white dresses and their impersonal eyes in the absence of all desire» [2: Chapter 1-7].

Таким чином, хоча концепції жінки у Ф.С. Фіцджеральда та Е. Хемінгуея є схожими у аспекті вимірювання доброчинності героїнь крізь призму міжгендерних відносин, самі жіночі образи провідних феміністичних образів різні. Якщо у першого (Фіцджеральда) основними рисами є врода, проникливість, розум у поєднанні з егоїзмом, меркантильність, розбещеність, то для другого (Хемінгуея) бажаними стають – покірність та самовідданість, а небажаними – контроль. Втім, ні в одного з авторів, що у житті товаришували, жінка не є рівною чоловікові. Всі вони залежать від чоловіків та є «заручницями» традиційно-патріархальної архітектоніки суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ле Гофф Ж. История тела в средние века / Жак Ле Гофф, Никола Трюон – М., 2008. – 192 с.
2. Fitzgerald F. Scott «The Great Gatsby» / F. Scott Fitzgerald – The University of Adelaide, 2014. – 180 p.
3. Fitzgerald F. Scott «This Side of Paradise» / F. Scott Fitzgerald – New York: Scribner Publisher, 1998. – 288 p.
4. Fitzgerald's Women: Motherhood and Masculinity in the Flapper Era [Электронный ресурс]. – Электронные текстовые данные. – Режим доступа : <https://eaglefeather.honors.unt.edu/2010/article/55#.WIZ8qpiWSU1>
5. Geoffrey Chaucer. The Canterbury Tales: A Complete Translation into Modern English / Ronald L. Ecker, Eugene J. Crook. – Hodge and Braddock Publishers, 1993. – 578 p.
6. Hemingway, E. «A Farewell to Arms» / E. Hemingway. – New York: Charles Scribner's Sons, 1929. – 372 p.
7. Hemingway, E. «For Whom the Bell Tolls» / E. Hemingway. – New York: Scribner Publisher, 1995. – 471 p.
8. Rigby S.H. Chaucer in context. Society, allegory, gender / S.H. Rigby – L., 1996 – 120 p.

Беляева Т.М. (Старостенко), канд. филол. наук, доцент

Харьковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды,
Харьков

СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ТРАДИЦИИ СОЗДАНИЯ ЖЕНСКИХ ОБРАЗОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ВЕДУЩИХ АМЕРИКАНСКИХ АВТОРОВ-МУЖЧИН XX ВЕКА (НА ПРИМЕРЕ ТЕКСТОВ ЭРНЕСТА ХЕМИНГУЕИ И ФРЭНСИСА СКОТТА ФИЦДЖЕРАЛЬДА)

В статье исследуются гендерные стереотипы в американской литературе первой половины XX века, представленной фигурами Ф.С. Фицджеральда и Э. Хемингуэя, а также специфика речевой репрезентации женских образов. Доказывается сходство авторской концепции женственности данных писателей в контексте измерения женской добродетели через отношение к мужчине и призму мужских эмоций,

характерного для традиційної середньовікової філософії. Виділені домінуючі жіночі характери: вільна, нова, холодна, меркантильна, егоїстична жінчина («феміна Фіцджеральда»); і «ідеальна» і «зубительна» жінчина (Хемінгуей).

Ключеві слова: гендерні стереотипи, вербальна репрезентація, філософія жіночості, автобіографічність, феміністські образи.

Bieliaieva T.M. (Starostenko), PhD (Linguistics)
H.S. Skovoroda national pedagogical university, Kharkiv

THE MEDIEVAL TRADITION IN FEMALE IMAGES CREATION IN THE WORKS BY LEADING AMERICAN AUTHORS-MEN OF THE 20-TH CENTURY (ON THE EXAMPLE OF THE TEXTS BY ERNEST HEMINGWAY AND FRANCIS SCOTT FITZGERALD)

The article retraces gender stereotypes in the American literature of the first half of the 20-th century, represented by F. Scott Fitzgerald and E. Hemingway, as well as the specificity of the speech representation of female images in their works. The similarity of the authors' concept of the femininity of the writers mentioned above has been proved. The women's integrity in the legacy of the American authors is measured through their attitude to a man and through the prism of male emotions, which is a characteristic feature of traditional medieval philosophy. As the result of the current investigation, three dominant female protagonists have been singled out: a free, modern, cold, mercantile, selfish woman of the New Age of Jazz (Fitzgerald); the "ideal" female character and "disastrous" women (Hemingway). Thus, ideality is associated with ability of a female protagonist to compassionate, obey, serve, please and bring joy to a man. Disastrous women, at the same time, tend to control men and in such a way ruin them.

Key words: gender stereotypes, verbal representation, the philosophy of femininity, autobiography, feministic images.

УДК 811.161.1:81'373

Гребінник Л.В., к.ф.н., доц.

Київський національний торговельно-економічний університет, Київ

ЯВИЩЕ ДЕРИВАЦІЙНОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ В МЕЖАХ ІНТЕРСИСТЕМИ

В статті розглядається явище еквівалентних відношень на інтерлінгвальному рівні у морфемно-словотворчому аспекті. На прикладі ад'єктивних інтерлексем у німецькій та російській мовах характеризуються морфемно-словотворчі особливості інтернаціоналізмів, виділяється та обґрунтовується поняття інтерморфемі як структурної одиниці інтерсистеми.

Ключові слова: інтернаціоналізм, інтерсистема, інтерлексема, інтерморфема, конгруентність, еквівалентність, морфемно-словотворчий аспект.